

UNIVERSUL LITERAR

PREȚUL ABONAMENTULUI în țară : pe un an **100 lei.** în străinătate pe un an **200 lei.**

Marele compozitor Gabriel Fauré mort de curând. — (Vezi pag. 6).

PE STRADA

Strada a ajuns astăzi, mai ales o stradă principală, ceiace era odată Agora la Greci și Forul la Romani.

Toată viața, cu multiplele ei manifestațiuni și întreaga societate cu diversele ei specimene, este reprezentată pe stradă, mai cu seamă sărbătoarea și când e vreme frumoasă.

Doi tineri de bisex își spun pe stradă fleacuri, se privesc cu drag, își fac declarații amoroase și planuri de viitor sau simulează. Vezi într-o parte doi politicieni cum gesticulează și-și exprimă, cu vioiciune, „convincerile” lor. Un academician stă de vorbă cu un critic asupra formulării unei probleme de artă. Mai departe un grup de fete simpatice parcă cîr pesc; apoi trece bazarul întreg de figuri, se revarsă încet „fluviul” anonim, mulțimea aceia de oameni tărați parcă în jos și în sus de nevoi, de dorința de a se plimba, de a vedea, de a străluci în fața altora și mai cu seamă de a se exhiba.

Vezi trecând, în goana automobilului sau în fuga cailor dela trăsură, pe bancherul ocupat, pe ministrul preocupat, pe dregătorul important, pe omul de afaceri neastâmpurat, pe parvenitul obraznic, pe curtezana provocătoare ce sfidează, pe „femeia de lume” ce-și etalează cu discreție grația sau pe buna gospodină, modestă în aparență, care timidă și dintr-o nevoie oarecare, pentru a-și duce un bagaj mai greu sau copilul, merge într-un vehicul spre casă.

Ca într-un film cinematografic se perindă mii de tipuri, din toate treptele piramidei sociale, cu preocupările lor, cu dorințele lor și cu aspirațiile lor zilnice. Rar trece cineva pe jos grăbit printre mulțimea care se agită și rar se strecoară câte un visător, ce face nota discordantă în amestecul de tipuri și costume.

Multe aspecte ale vieții le poți vedea și le poți studia pe stradă. Multe genuri de persoane și multe categorii le poți prinde numai pe stradă. Multe cunoștințe se fac pe stradă și mulți din viitorii soți se cunosc întâi pe stradă.

Când n'ai ce face sau când ești plictisit, te duci să te plimbi, și ca să-ți alungi urâtul, te amesteci în sumedenia de oameni ce-și târșiesc cadentat picioarele și parcă te bucuri o clipă de viață.

Când vezi lumea aceia multă și variată parcă te dispune și-ți sunt dragi oamenii, cari cu câteva ceasuri înainte și-ar fi fost poate indiferenți.

În învâlmășagul de pe stradă îți trec repede printr-o ureche și iese prin alta crâmpie de convorbiri, cu-

vinte de dragoste, clevetiri sau vorbe prietenoase.

Ca pe-o scenă, dintr-o tragedie antică, se înșiră pe stradă, mare principală mai mulți tineri, femei și bărbați, și puțini bătrani și copii, oameni vaseli și oameni triști, majoritatea îmbrăcați elegant, iar ceilalți modest.

Strada e frecventată afară de oameni de afaceri grăbiți și de puțini școlari și școlărițe, cari se duc sau se întorc dela școală pe un drum mai drept și de studenți meditativi sau de studenți cocheti.

Sunt anumiți oameni care și petrec aproape toată viața umblând numai pe aceeași stradă. Muți, femei și bărbați trăesc, se îmbracă, se fardează sau își fac de-acasă o mască favorabilă numai pentru a eși pe strada principală, la anumite ore, aproape de amiază sau seara, pentru a-și etala ce au mai bun ca haine și poadoabe.

Când stau pe loc și privesc ziua și-ragul mișcător, ce pare nesfârșit, îmi face impresia că lumea aceia care circulă mișună și se perindă în fațamea pe stradă, e un imens cortegiu într-un mare teatru. Sunt tot felul de personaje, de temperamente, de tipuri speciale și de indivizi comuni, cari, în varietatea lor, formează societatea.

Când stau ziua pe stradă, lângă un galantar, și privesc furnicarul de oameni care trece, îmi pare că mă găsesc la teatru, dar pe o scenă mult mai mare că aceea adevărată, mai fehurită și mult mai interesantă.

După opt seara, când aproape toată lumea pleacă sau când intemperiele naturii gonesc pe cei neocupați, numai

câte un slujbaș necăjit sau câte o lucrătoare grăbită mai trec pe strada bătută de ploaie și de vânt.

Primăvara, când soarele încălzește pământul și iarna, când cad primii fulgi de zăpadă, strada are un aspect deosebit și frumos.

Când plouă privesc ulița largă și pustie și mă gândesc la animația și la aspectul ce-l avea altădată, când era vreme frumoasă și ce va fi această stradă peste o sută de ani, când nimeni din cei cari trec azi nu vor mai exista atunci...

Mă intristez când trec toamna pe ulița unde stau, pe care umblă puțină lume și observ că vântul aspru risipește pe jos frunze v-ștede. Dar mă înveselesc când reîncep să merg pe strada cea mai frecventată din centru și care-mi dovedește că orașul în care m'am născut și trăesc e un corp viu și că arterele și vinele lui sunt străzile. Fără lumea multă care circulă, orașul ar fi mort și eu aș fi trist ca într-un cimitir.

De-aceia, oamenii cari trec pe stradă parcă mi sunt prieteni și-i iubesc, deși nu știu cine sunt și nici n'am vorbit cu cei mai mulți niciodată.

G. Niculescu-Varone

Către cititorii noștri

Strângând regulat, cu începere de azi, cupoanele ce se vor găsi în fiecare număr al

„UNIVERSULUI LITERAR” toți cititorii noștri vor participa la marile premii de primăvară ale ziarului „Universul”

ELEGIE

*Plâng suferințele... căci toamna își lasă azi pustiul...
Pierdută e cărarea sub galbenele foi...
Și destrămată-ți este visarea ta sglobie,
Sub amintirea tristă-a durerilor de-aposi...*

*Mor cântecul n' n taină și șoaptele incete...
Și lin suspină doina șoptită din caval,
Iar soarele lucește sub scutul lui de raze,
Din ce, în ce, mai rece, din ce, în ce, mai pal.*

*S'a vestejit în glastră o floare de mușcată.
Precum se vestejește un dor neimplinită.
Și rând, pe rând, afară, în grădinița mică,
Atâtea flori frumoase, plâpânde-au vestejit.*

*Plângi suferințele!... căci toamna, și-a troenit cărarea
Din drumul vieții tale, cu searbăde dureri
Furându-ți veselia și visul și cântarea...
Și nu'ncerca pierduta camoară s'o mai ceri...*

M. Alimbășanu

Morala coani Catinchii

— S hită —

Coana Catinca este scurtă, groasă, cu fața rotundă roșie și cu o umbră de mustață pe buza-i superioară de un roșu vânat. Este culcată și se agită 'n pat așteaptă pe soțul ei care întârzie la club.

Se aude ușa de la antreu scârțâind ușor, apoi cu pași tiptil se apropie d-l Struțescu.

Apare: nalt, slab incovoiat, span, cu aerul smerit și obosit. Coana Catinca furioasă:

— O să mi spui odată d-le Struțescu când or să se sfârșească toate astea? Dumnezeu știe!... N'am nevoie să 'ntreb, știu eu de unde vii. Este destul de limpede, citesc pe fața d-tale! Toată ziua și toată noaptea ești dus de acasă. În toate serile club și iar club! Pe onoarea mea, de ce dracu vă mai insurați? Oamenii care nu știu să se întoarcă acasă la o oră potrivită n'au pentru ce să se însoare. Dacă ai de gând să te omori n'ai decât s'o faci, dar n'ai dreptul să prăpădești viața altora.

Oh! Doamne! Dumnezeule! ce soartă! ce soartă! roabă și victimă!..

Ot! bărbații! ce ligh oane stricate!

D-l Struțescu mormăie cuvinte neînțelese desbrăcându-se.

Coana Catinca cu glas ascuțit:

— De sigur că ai pierdut toți banii la cărți! soțul încearcă se protesteze...

— Ce spui? Nimic! Nu e de mirare, căci trebuie să-ți fie rușine să vorbești; nu mă mir că nu deschizi gura! numai un lucru mă miră: că la ora asta îndrăsn-ști să te mai întorci acasă! Mă invinețesc de necaz când te văd; imi vine să-ți scot ochii! D-l Struțescu face un gest vag și cască.

— Ce spui? Nimic! Oh! ce puc-tisitor ești! stai ca o momăe, fără să spui o vorbă; parcă nevastă ta nu merită să-i răspunzi. De sigur că 'n lume vorbești, faci pe oratorul, critici, susții teorii asupra căsniciei, și condamni femeile! D-l Struțescu oftează...

Acasă nu este chip să-ți scoată cineva o vorbă din gură. Iți tratezi nevasta cum n'ar îndrăsn nimeni s'o facă! Dus de acasă vecinic, — în fiecare seară.

D-l Struțescu mormăie că n'a eșit toată săptămâna seară.

— Ce? N'ai eșit seara săptămâna asta. Ce are a face? te opresc eu? Ai să spui că nu te poți mișca fără să te controlez, că sunt geloasă, și de, poate ași avea de ce, dar puțin imi pasă, nu sunt o tirană slăva Domnului!..

— Ași fi bucuroasă să știu ce te a reținut până la ora asta? Afacerile? Oh! dă, bănuiesc! Frumoase afaceri, ale unui om insurat și tată de familie care umblă noaptea după afa-

Bunătatea omenească

*In castelele de fildeș, unde șade bogăția,
Soarele, voind să intre prin fereastra de cristal,
S'a izbit așa de-odată de-o perdea par'că opacă,
Toimai ca un val de mare peste stânca dela mal;
Valul însă se'ncuadează și cu sfârcul alb de spume
Se prăvaie 'n muget strașnic peste altele ca el.
Și pornind apoi cu toate într'o goană furioasă.
Rătăcesc neștiutoare ca un om lipsit de țel.
Însă 'n mersul lor năprasnic ce întrece vijelia
Vai de vasele plutinde ce 'ntâlnesc cumva în larg,
Le strâng brațe de vârtejuri, le isbesc cumplit în coaste,
Și asvârlă stropi în bice pân' aproape de catarg:
Raza soarelui curată ce-a 'ncercat așa timidă
Să-și arate alba i față în castelul câplușit,
Dacă pleacă tot mai lasă diu lumina ei aulceagă
Urma bunătăței sale peste zidul coșcovit.
Ea se duce tot voioasă, ca un sol de bună pace
Stăruina ca toți d'avalma să trăiască fericiți,
Iar când noaptea se coboară, dacă vrea să'nchidă ochii,
Raza încă tot veghează și trimite sateliți.
Răutatea omenească e întocmai ca avarul
Ce-și incuie chiar și viața 'n singuratecu-i castel,
Ca din dosul unor storuri indesite și opace,
Să dorească fericirea pământescă pentru el.
Bunătatea însă pururi iertătoare și cuminte,
Nu se'nchide ca avarul, nu se teme nici de hoți,
Ci zburând în toată voia be întinsurile lumii
Are 'n tolba ei frumoasă numai bine pentru toți,*

Cascabello

ceri! În vremea asta D-l Struțescu o privește dă din umeri și se strecoară 'n pat.

Coana atinca urmează:

Ah! Doamne, ce nenorocită sunt! noroc că fetele mele n'or să a-bă zor de măritat: sunt libere, independente, pot trăi fără monștrii de bărbați! D-l Struțescu storăie sgomotos și consoarta isbucnește într'un plâns nervos!..

Eufrosina Pallă

A apărut

ALMANAHUL

ZIARULUI

„UNIVERSUL“

Pe anul 1925

Și se află de vânzare la toți librării, chioscarii, depozitarii și vânzătorii de ziare cu prețul de

20 lei exemplarul.

Pentru provincie se va trimite 5 lei porto.

Curiozități artistice

Cel mai vechi ziar din lume

Așa trebuie să fie socotită gazeta „CINC PAO“ ziarul oficial al guvernului de la Peking, un fel de *Monitor Oficial* al nostru, care a implinit nu de mult 1000 de ani de la in-

ființarea lui. În arhivele Pekingului se găsesc exemplare din primele numere încă bine conservate și după unul din acestea este reproducă ilustrația noastră.

Noapte de August

*Doarme 'ntreg ținutul străjuit de dealuri
Și de munți, în vale râul bate 'n maluri,
Argintat de lună.... Asta e minutul,
Când în pace sfântă doarme 'ntreg ținutul...*

*Pe oceanu-albastru, luna-o Egidă —
Printre stropi de stele calea să-și deschidă
Lin vâslește 'n zare un bolid sihastru
— Lunecând se pierde pe oceanu-albastru....*

*Cu plafon de boltă — în lumina de — aur —
Munții par coloane într'un templu maur
Și pavaj e șesul; nu-s mișcări, revoltă
Moscheia asta cu plafon de boltă...*

*Doarme 'ntreg-ținutul sub Egidă de-aur...
Mie-treaz — imi pare că-s un rege maur,
Un strigoi ce-aduce după el trecutul
In acest moment, când doarme 'ntreg-ținutul...*

Mihail Dumbravă

La pădure

Soarele se duce încet peste deal și își mai aruncă odată privirea înapoi asigurându-ne că a doua zi ne vom revedea.

E o zi frumoasă de Iulie; o potecă bătută se pierde în desișul fagilor din mândra pădure a Vizantei.

Din vârful muntelui isvorăște un pârâias care șerpuiind coboară la vale rostogolind pietricelele ce întâlnește în cale. Uneori dă peste stânci mari ce i se pun ca pavază în față; le ocolește pe toate și făcându-și drum printre ele produce un murmur care împreună cu ciripitul pasărilor mai turbură liniștea domnitoare a pădurei,

Mai departe se desfășoară o priveliște încântătoare; pe toate părțile cât vezi cu ochii se întind numai păduri. Șiruri de munți sunt împetrite cu toate soiurile de copaci, iar mai în fund începe adevărata regiune a brazilor. Ei se ridică falnici, uriași parcă vor să-și împedice trecerea prin împărăția lor.

Colo'n vale se întinde o poiană mândră străbătută de pârâiașul ca apa-i ca de cristal, Din distanță câte un teiu împarte mirosul îmbătător al florilor sale.

Zilnic vin-lăutari și cântă în poiană. Sunt cu toții un tată și trei feciori ai săi. Tatăl, moș Ion, a atras luarea aminte a tuturor vizitatorilor. E un moșueag ca de vre-o

șasezeci de ani, cu mustața și părul albit de vremuri. Imbrăcat în cămașe albă cu floricele cusute de mătușa și cu ițari, pare un om al munților din vremuri dedemult, din vremuri bune. Anii au trecut peste dântul, părul i s'a albit de necazuri, puterile i-au scăzut mult, dar strălucirea ochilor, viociunea și agerimea lor de odinioară i-au

Sculptură pe nisip

În ultimii ani în stațiunile balneare maritime sculptorii de talent cari vin să se odihnească în orele de far-

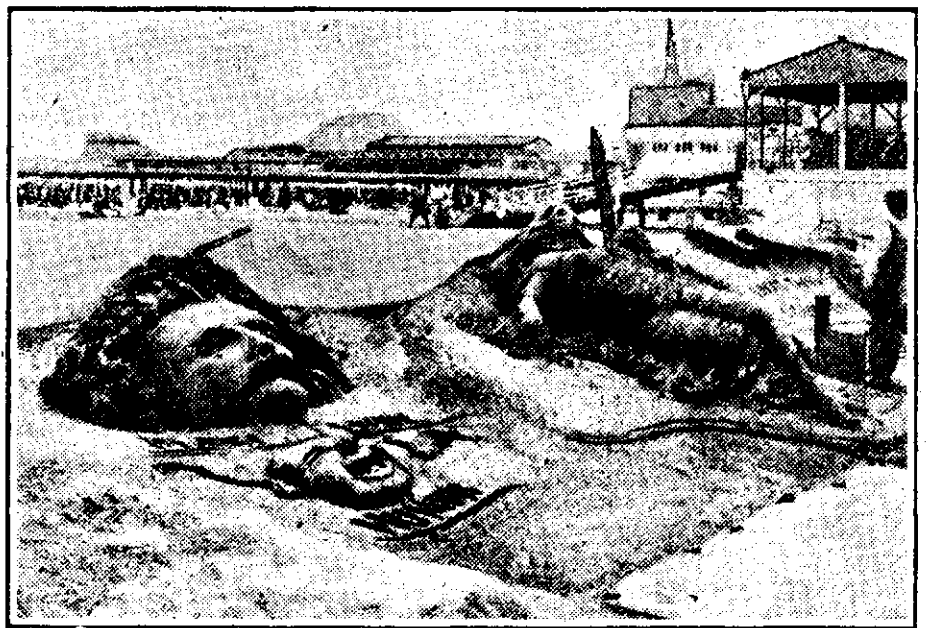
rămas. I-au rămas amintirile frumoase pe care caută să le spună prin cântece, prin doine duioase, pe care numai el știe să le scoată din corzile vioarei, al căror farmec el îl înțelege mai mult decât oricare altul...

... Și în tăcerea pădurii în care se aude numai fosnetul frunzelor mișcate de adierea vântului, în mijlocul câtorva părtași ai fericirii lui moș Ion, cari cu sufletele deschise ascultă povești din bătrâni pe care lăutarul cu părul albit ca de zăpadă știe să le scoată din vioara-i plină de amintiri, niciun alt murmur nu se mai aude, nici un alt sgomot nu mai turbură liniștea sufletelor care acum au trecut spre altă lume, spre lumea de demult... Cu ochi pe jumătate închiși cari acum privesc spre alte vremuri, moș Ion doinește cu dor... vântul nu mai adie, apele pârâiașului se strecoară printre pietre fără sgomot; frunzele copacilor stau plecați și ascultă... rămân plecate ca pentru rugăciune....

Nicolae A. Cristescu

sub capul marelui umorist este un alt desen reprezentând *humorul*.

Alături de această sculptură dedicată memoriei lui Twain se vede o alta care reprezintă pe o „Mamă dormind”. Aceste efemere opere de

niente se apucă de făcut figuri din nisip. Unii din ei ajung până la atâta virtuozitate în cât fac adevărate capo d'opere. Ilustrația noastră reprezintă sculptat în nisipul unei plaje capul lui Marc Twain, admirabil redat, iar

artă bine înțeles n'au de cât o vailoare de câte-va zile, căci primul vânt le risipește.

Dar cu cât sunt mai durabile cele din marmoră și bronz în eternitatea vremurilor?

Omul zburător

Legenda greacă inspiră pe un pictor

Dorința de a zbura a omului n'a fost de azi sau de ieri dar din clipa în care omul urmărind zborul păsărilor le-a invidiat puterea aceasta de a se putea ridica deasupra vieții pământești și de a pluti în nesfârșitul albastru al văzduhului.

La greci era chiar o stâncă în Leucadia unde se găsea un hram închinat lui Apolon și de pe care se aruncau mulți tineri încercând să zboare și găsindu-și moartea în valurile mării care se spârgeau de picioarele stâncei.

O legendă a servit unui pictor să compună un tablou care astăzi e cu atât mai de actualitate cu cât visul primitivului elin a devenit o realitate și acei care s'ar ridica azi de pe stâncă Leucadia ca să imiteze zborul păsărilor nu s'ar mai ineca în valurile mării dar ar zbura în țara pe care ar dori-o să o revadă.

Căci legenda privește suferințele scitului Diodor care adus din Scitia de greci pe pământul Eladei, cu toată dragostea lui pentru frumoasa greacă Nausica, visează mereu la țara sălbatecă de unde a plecat, unde cerul se acoperea arna de nori ce-ășii, pământul de zăpada și oamenii merg îmbrăcați în cojoace și piei de fiare sălbătice.

Deznădăjduit că la dragostea lui Nausica răspunde cu o nepăsare vădită și că în nepăsarea aceasta este și o umbră de dispreț pentru că el nu este elin ca și ea dar un biet prizonier adus din Scitia, el se sfătuește cu Licas bătrânul păzitor al hramului lui Apolon de pe stâncă Leucadei.

Și bătrânul Licas îl sfătuește așa: „Ți sunt cunoscute ție străinule, minunatele puteri ale stâncei din Leucadia, la picioare le căreia ne aflăm.

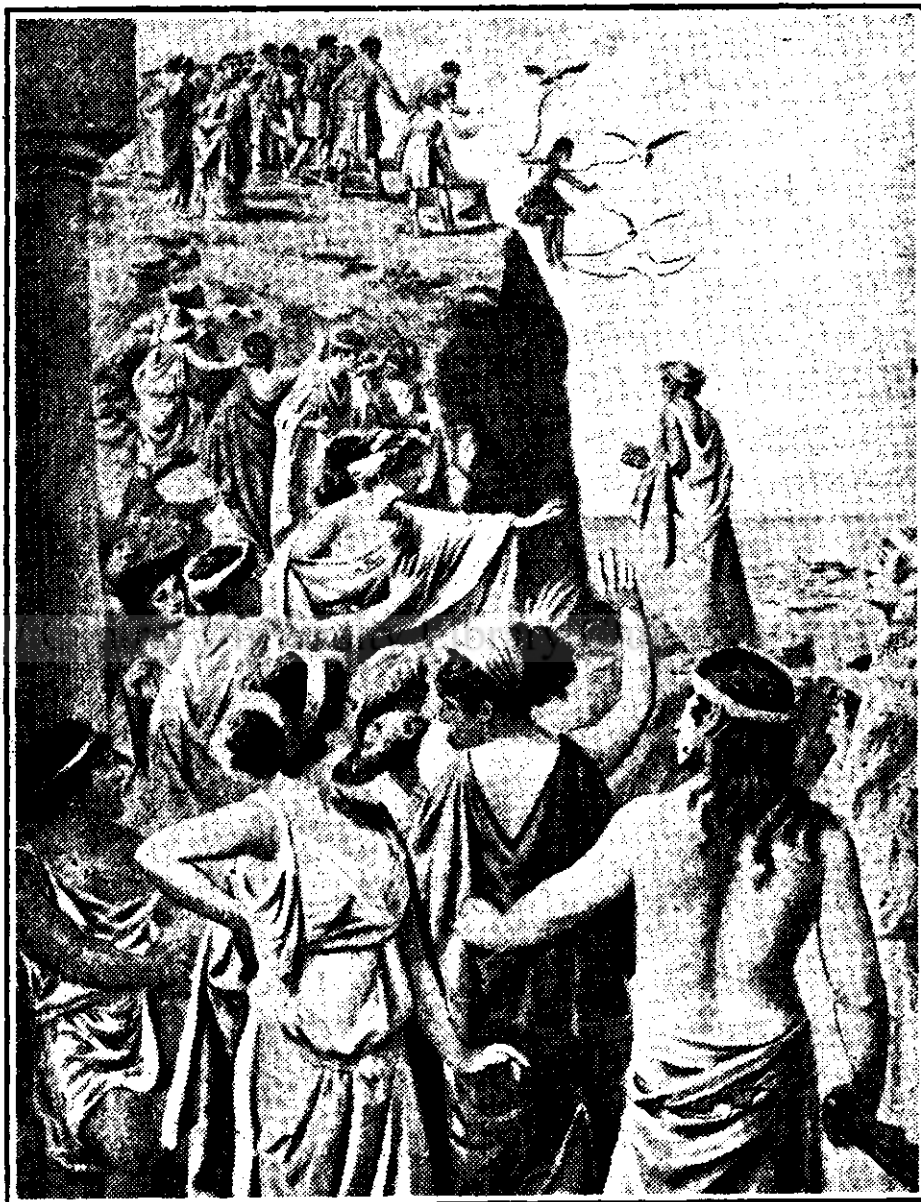
De mult, cu mulți ani în urmă, când fecioarele erau mai frumoase de cum sunt acum și tinerii semănau mai mult cu vitejii de cum seamănă acum, fie care cine dorea să se măntuiască de sentimentul iubirei neîmpărtășite și să renască din nou liber se ridica de pe stâncă Leucadei, și aninându-și pene pe trupul său și legându-se de corpul păsărilor mării, se avânta în abisul nesfârșit al apelor. Și crede-mă tinere, că iubirea neîmpărtășită îi părăsea pentru vecie! Împărăteasa Artemisia din Halicarnas, despre care Xerxes a spus după bătaia de la Salamina că femeile s'au luptat în ea ca bărbații și bărbații ca femeile — Artemisia aceasta să îndrăgostise de un tadolscent din Abidos dar acesta nu o iubea. Stăpânită de suferințele neîmpărtășite iubirei sale Artemisia i a scos ochii iubitelui său iar ea singură

s'a aruncat de pe stâncă Leucadei și a găsit în talazurile mării libertatea inimii. Cea mai mare și mai iubită de zei Safo, când ușuraticul Faon a părăsit-o și-a încercat și ea să zboare de pe stâncă Leucadei și nu și-a găsit și ea odihna în apele mării?

Mulți, mulți au căutat aci liniștea lor, dorind să zboare în lumea aceea în care vor găsi libertatea.

salvat pe Diodor de la încercarea lui de a găsi în valurile mării scăparea sa, și Diodor a fost adus pe țărm sub pici arele lui Apolon, Nausica s'a aplecat de-asupra lui și i-a cerut er-tare.

Legenda a inspirat, după cum spunem, pe un pictor care în tabloul său, reprodus de noi, reda momentul când Diodor s'avânta de pe stâncă

Scitul se aruncă de pe stâncă

Și Diodor ascultă de sfatul bătrânului Licas și într'o sărbătoare a hramului lui Apolon de sub stâncă, atunci când știa că Nausica va veni și ea la hram, el, atârându-și pene și legându-se de trupul păsărilor albe ale mării s'a avântat în abisul nesfârșit al ei.

Și cine știe dacă în clipa aceea nu s'a gândit mai mult la Scitia lui, din care fusese adus ostatec, de cât la frumoasa Nausica ce-i respinsese iubirea. Dar gestul lui a avut puterea să miște sufletul mândrei grecoice, căci atunci când pescarii au

Leucadei, pe când Nausica desperată privește la sacrificiul pe care-l făcea pentru ea tânărul scit. D.

Bibliografie

- A apărut:
 — *Mărgăritare*, publicație ilustrată pentru răspândirea operelor scriitorilor români, anul I, No. 2, editura G. Filip.
 — *Cartea Inimii* (Scrisori către femei) de G. T. Niculescu-Varone. (Cartea Românească).
 — *Note despre artă*, de același, în aceeași editură.

Gabriel Fauré

(Vezi ilustrația din pag. I)

Zilele trecute a încetat din viață, la Paris, în vârstă de peste optzeci de ani marele compozitor francez Gabriel Fauré.

Fauré a avut o activitate muzicală foarte rodnică și a inzebrat literatura muzicală cu o mulțime de compoziții între care notăm, între altele. Simfonia în Re minor, Requiem-ul, opera Prometeu și în sfârșit, ultima lui lucrare un Quatuor pentru coarde.

Fauré a fost profesor de compoziție la Conservatorul național de muzică, unde a urmar lui Massenet și unde a tăurit prin cultura și pilda lui, o serie întreagă de muzician dintre cari mulți au ajuns măestrii renumiți.

Ca director al Conservatorului, Fauré a mai înființat o clasă de contra punct cu totul deosebită de aceea de compoziție.

După Anatole France, Fauré este a doua pierdere pe care o suferă intelectualitatea într'un timp atât de scurt.

SBUCIUM

Frunze moarte

ploaie rece,

Zări pictate

'n cenușiu...

— Mă tot cheamă, să mă poarte
Visul clipelor ce trece,
Pe-al trecutului pustiu.

Reci fiori

de toamnă lungă,

aspre gesturi

de chemări

— De cu seară până 'n zori,
Mă framântă și m'alungă
In grozave, vagi, visări.

... Un cavou

tunest, himeric

Și o candelă aprinsă,

— Cu-al trecutului ecou —

Prohodaște 'n întuneric

O iubire, moartă... stinsă.

George I. Breazu

Candidat la preoție

Snoavă de V. BILCIURESCU

*E, pe semne, obiceiul de mult în țara turcească
Ca acei mahometani ce vor să se preoțească,
Examenul să-și treacă nu de pildă ca la noi.
La fețe bisericesti, arhieriei, or mai de soi,
Ci la marele vizir. Vi s'o fi parând ciudat,
Inșă dac'asa e legea, de... eu ce sunt vinovat?*

*Astfel, un diacon turc vrând examenul să treacă,
Să se facă și el hoga, la vizir acasă pleacă
Și ajungând aci acesta fără zăbavă 'l primește,
Inșă i face un examen de și dracu se crucește
Căci în loc ca să-l dăscosă despre cele preoțești,
'l întreabă altă alea, ce cu gândul nu gândești:
Ce-i mai scump decât valtrapul dela șeava lui a bună?
Un valtrap cu pietre scumpe cusute pe semi lună;
Cât de mare e distanta dela cer pân'la pământ?
Și a treia întrebare cea mai grea cu drept cuvânt,
Căci astfel de ghicitoare nici naiba n'o născoste:
Ce gândește el în clipa când diaconu-i vorbește?
A cercat bietul diacon ca să 'l facă să 'nțeleagă
Că 'ntrebările ce-i pune cu geamia nu se leagă,...
Ti ai găsit!... N'a vrut să știe, ba i-a spus una și bună:
Să și ia gândul de hogie până ce n'o ști să-i spună
Un răspuns 'la aceste întrebări ce i-a fost pus.*

*Ce să facă?... A plecat și acasă drept s'a dus.
Cum ajunge, bucatarul se grăbește să-i aducă
Bunătate de mâncări și văzând că nu îmbucă
Ci 'pe plâns s'a fost pornit cu durere l-a 'ntrebat:
— Ce ai tu, stăpâne dragă? Ce belea fi s'a 'ntâmpnat?
După multă rugăcune, diaconul 'a povestit
Ce 'ntrebări 'a pus vizirul și că nu-i chip de hogit.
— Lasă, nu mai plânge bre, că te vindec eu de rană;
Ia acumia de mănâncă și-ai să vezi în ce capcană
Ti l vâr eu pe chir vizirul și fi-l satur de 'ntrebări!
Diaconul, mai liniștit a gustat el din mâncări,
Dar, mergând ca să se culce, toată noaptea s'a sbatul.
Când se scoal-a doua zi tot așa de abătut,
Iată intră în odaie credinciosu-i bucatar
Căre, fără deslușiriri, în cere un icosar
Și cu el în, târg ateargă, cumpără și 'napoi vine
Cu goșea pach t de sfoară de d'abia în brațe 'l ține;
Zipo toată astă sfoară el o face un ghem mare,
Imbracă dela stăpân hainele i de sărbătoare,
Ia și ghemul și 'ntr'o clipă la vizir a fost ajuns.
Aci fără greutate înăuntru a pătruns
Și prin slujitor vestește că diaconu-a sosit
Și că-i gata să răspundă la ce dânsul a dorit.*

*Cum ajunge 'n fata lui, adânc i se ploconește,
Iar vizirul, om bătrân, ce a um d'abia zărește,
'l întreabă, trăgând lenes din ciubucu-i argintat:
— Ia să te vedem acum în ast timp de ai cercetat
Ale mele întrebări și știu să răspunzi la toate?
— Cum de nu, sunt la poruncă și aștept Prea Luminat.
— Atunci, spune-mi ce-i mai scump și mai mult ce prețuiește
Ca valtrapul meu pe lume? Aide, să vedem, vorbește!
— Păi de... îmi dau cu părerea, eu, în mintea-mi de copil,
Că o ploaie bună 'n Martie și vre-o două în April,
Fac mai mult decât valtrapul chiar Luminăței Tale.
— Bravo fie, măi ciapcâne! Vezi, așa mai ești pe cale;
Dar l-a doua întrebare să te văd de ai cuvânt:
Spune mi ce distanță este între cer și 'ntre pământ?
— Uite-o, asta-i Luminat — și-i depune la picioare
Ghemul ce-l avea cu el — poate'oricine să măsoare,
Eu am dat cu sfoara asta de trei ori pân'am aflat.
— Va să zică, asta este?... Mă, spui tu adevărat?
— Vai de mine Luminat! Poftiți chiar de măsurăți*

*Și dacă o lipsi un cot, capu să mi-l retezați!
— Bravo mă! Uite drăcu! Mare pișicher mi-ai fost!
Știi că mi place cum răspunzi și că nu ești de loc prost?
Dar la treia întrebare trebuie să ți se 'nfunde
Și să știi că numai dacă și la dansa vei răspunde
Te fac hoga; altfel mă, poți s'aștepți tu mult și bine!...
Spune-mi la ce gândesc eu, acum, când vorbesc cu tine?
— Foarte lesne Luminare, dumneata acum gândești
Și nici poți gănai altfel, diaconului că-i vorbești,
Însă vă 'nșelați stăpâne, dați-mi voie să vă spui,
Nu vorbiți de loc cu dânsul, ci cu bucătarul tut.*

Cronică Literară

Scrisorile inedite

— ale lui Dostoiewsky —

de I. W. BIENSTOCK

Iată una din cele mai mișcătoare cărți unde se poate parcurge viața tristă și dureroasă pe care a trăit-o un mare om. Această carte conține două sute de pagini pline cu scrisorile inedite ale lui Dostoiewsky. Una din cele dintâi e adresată fratelui său Mihail la 22 Decembrie 1849 din fortăreața „Petru și Pavel” în care se povestește scena celebră când Dostoiewsky și tovarășii săi de închisoare, condamnați la moarte, primesc vestea că sunt grațiați în chiar locul designat pentru executare: „Astăzi, am fost duși în piața Semionovskiy; acolo ni s'a cetit, la toți condamnarea la moarte; ni s'a dat crucea să o sărutăm; s'a procedat la ultima noastră toaletă (cămeși albe). În urmă, în grupuri de câte trei, am fost duși în fața stâlpilor pentru executarea sentinței; eu fiind al șaselea și chemându-ne câte trei, mă găseam în al doilea grup, și nu-mi rămânea de cât un minut de trăit. M'am gândit la tine, frate, la toți prietenii; în ultimul moment însă, tu singur erai în gândul meu și numai aici am înțeles cât de mult te iubesc, scumpul meu frate. Am putut să îmbrățșez pe Pletschaiew și pe Danrov, cari erau alături, și să le iau rămas-bun. În sfârșit, o bătaie de tobe; Au fost aduși în fața noastră acei cari erau legați la stâlpi și ni se ceti că Majestatea sa ne dăruiește viața. În urmă ni se citește adevărata hotărâre..

Pedeapsa rămânea antroce. Dostoiewsky îndură trimiteră la ocnă cu un curaj care face parte din adaptarea rusească, o foarte înaltă concepție demnității omenești. Scrisoarea următoare, cu șapte ani mai târziu e datată din Semipalatinsk, în Siberia, la sfârșitul anului 1856.

Nimic însă nu e mai interesant în viața lui Dostoiewsky, până la a doua sa căsătorie, în 1867, cu Ana Gregorievna-Snikine, care venise la început ca stenografă, și pe care o luă în căsătorie după cinci ani. Noul soț au plecat — în curând în Occident.

Viața căsniciei lor e foarte grea. În adevăr, fratele lui Dostoiewsky Mihail, moare în 1864, lasând datorii pe cari scriitorul le a luat asupra sa. A fost un jug îngrozitor pe care l'a dus până în ajunul morții sale. Iată cum, în același volum, a doua soție a lui Dostoiewsky povestește evenimentul.

„O foarte mică parte numai din aceste datorii (două sau trei mii de ruble) a fost contractată personal de Fedor Mihailovici, pentru propriile sale trebuinți. Restul celorlalte datorii proveneau în bună parte de la fabrica de tutun a lui Mihail Dostoiewsky, și mai ales de la revistele *Vremia* și *Epokha*,” editate de acest frate al soțului meu. În 1864 Mihail moare după, o suferință de trei zile. Familia sa (soția și patru copii minori) — obișnuți să trăiască în belșugare, rămân fără bani. Fedor Mikhailovitch, care, la acea epocă, devenise văduv și nu avea copii, crezu de datorii să să plătească datorile fratelui său, pentru ca memoria lui să rămâie intactă și să-i susțină familia. Acestui nobil proiect, Fedor Mikhailovici se hotără să-și sacrifice talentul, puterile și viața sa..

D-na Dostoiewsky e convinsă că mare parte din creanțe au fost prezentate de impostori.

„Am rămas uimită, spune ea, de naivitatea copilărească a scumpului meu soț, toți acei cari nu erau prea nedibaci îl înșelau și îi sustrăgeau bani. Cât timp a trăit fratele său, Fedor Mikhailovici nu se ocupase cu afacerile administrației, și nu știa care era situația materială a lui Mihail Mihailovici. Însă, de îndată ce a murit, aparură persoane pe cari soțul meu nu le cunoștea cari i-au declarat că fratele său mort le datora bani. În cele mai multe din aceste cazuri, acești creditori nu prezentau nici o hârtie justificativă. Fedor Mikhailovici însă, care crede în onestitatea oamenilor, nici nu se gândea chiar să le ceară dovezi.

Noua căsnicie părăsise Rusia, pentru câte-va luni; în realitate, au stat patru ani în străinătate. Ei se fixară la început la Geneva. De acolo, Dostoiewsky trimite prietenului său poetul Maikov, o serie de scrisori foarte lungi și foarte interesante, cari constituiesc confidențe prețioase. Trăiește cu cei trimite revista lui Katkov, „Mesagerul Rus”, în schimbul romanului său, „Idiotul”. Nefericitul scriitor notează un fapt bine cunoscut de toți acei cari compun și anume că ideile lucrării apar de obicei destul de numeroase în fața ochilor, dar că o lucrare determinată nu poate fi scrisă decât când s'a cristalizat cu desăvârșire în minte, și această cristalizare se face într'un moment pe care scriitorul nu-l alege și nu poate face prematur.

„...Veșnic un mare număr de idei artistice îmi străbat creierul și-mi indușează sufletul. Ele însă nu fac de cât să treacă, și trebuie ca încarnațiunea să comlecteze, ceea ce, totdeauna se produce la întâmplare și pe neașteptate. Și nu se poate calcula când, în mod precis, se produce acest fapt; ori numai după-ce ai primit în inimă imaginea completă poți începe să compui o operă artistică”.

Acești patru ani nenorociți trăiți la Geneva, și pe cari Dostoiewsky îi detestează, la Florența, la Dresda, sunt plini de sărăcie și de suferințele scriitorului. Aceste scrisori sunt pline de idei, de proiecte, de cereri, de contradicții.

Se reîntoarce în Rusia în 1871, și în urmează o serie de scrisori extraordinar interesante. Se inaugurează la Moscova, monumentul lui Pușkin. Dostoiewsky trebuia să pronunțe un discurs în numele Societății. Amicii Literaturii Rusești. Într'o corespondență energică el povestește soției sale, voiajul. Jurie, care l'a cerut discursul pentru revista sa, se prefăce de a l fi uitat. Dostoiewsky, ofensat, promite

Prefața versurilor mele¹⁾

*Crescute 'n umbrele tristeții
Pe un timp vijelios și greu,
Flori rupte din tulpina vieții,
Flori ale sufletului meu.*

*Rondeluri dragi, sonete-ușoare
Și cântece, ecouri moarte,
Sburăși, sburași spre sfântul soare...
Iar dacă dat v'a fost de soarte*

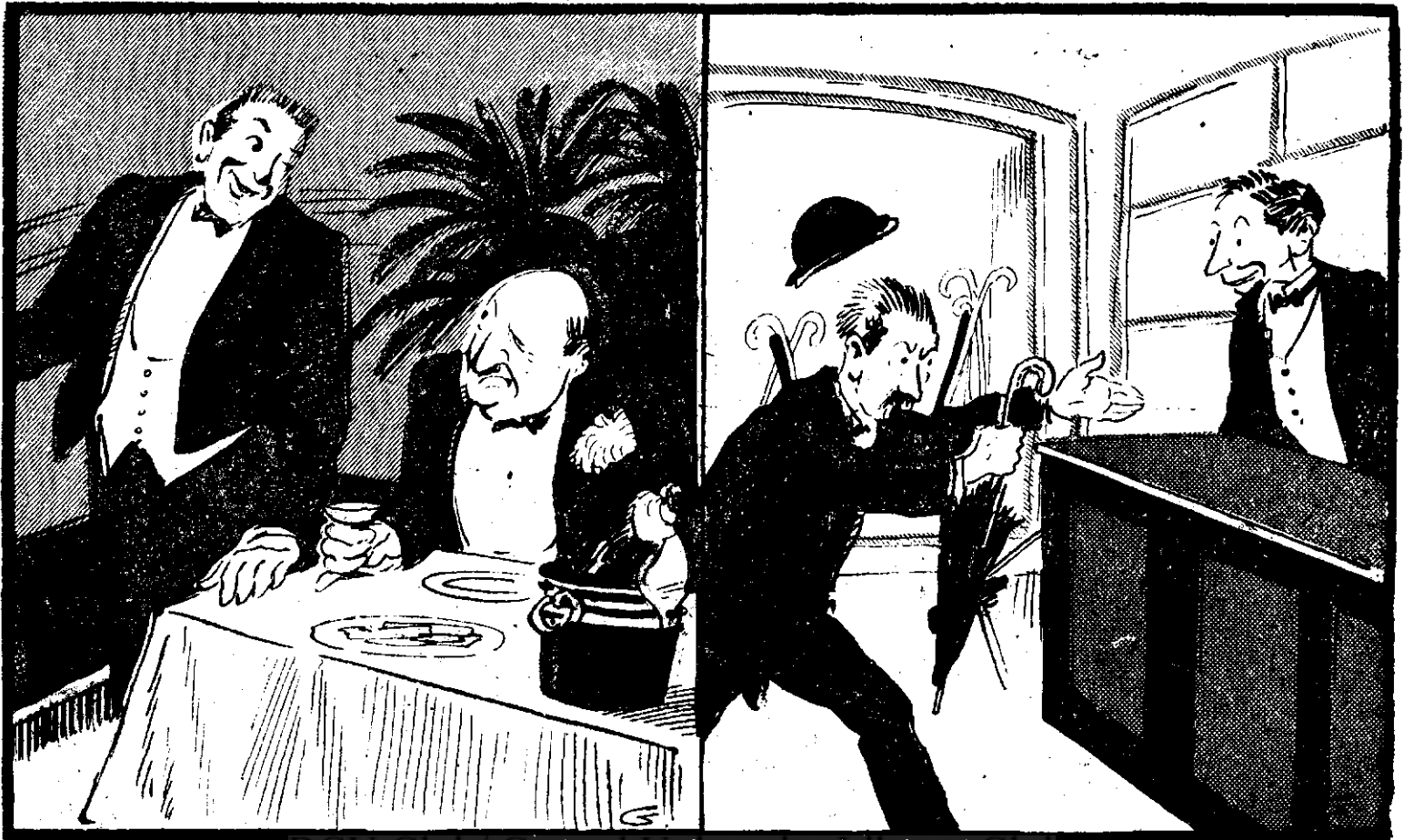
*Spre-a vă 'ngropa în timp uitarea
Muriți, muriți păreri de rău:
Din sbuciumul ce-l plânge marea
O notă doar voi fi și eu.*

S. Hertopan

1) Din volumul „Flori și flori”, ce va apărea.

Un cheiner glumeț

Un neglijent

— Nu face multe parale șampania asta...
— Se cunoaște că domnul n'a întrebat cât costă...

— Poftim. luați-vă umbreșa înapoi. De abia am luat-o și s'a făcut praf.

— Poate ați ținut-o la umezeală?...

aproape textul lui Katkov, Juriev însă îl cere din nou, și Dostoiewsky, pentr'o nouă slăbăcuțe, e dispus să i-l dea. El speră, cu o candoare puerilă, că Kotkov va uita de articol. „Îl va uita poate, scrie-el soției sale, astfel că voi putea să-l dau lui Juriev, care, desigur, va plăti mai bine.“

Acest exemplu e exemplul tipic al dezordinei și nesiguranței rușilor cari își iau atât-deușor aere de rea credință.

Dostoiewsky a fost rus, profund și fanatic. El crede în învierea Europei prin Rusia. El a fost un apostol al mesianismului slav, despre care prezidentul Masaryk făcea aluzie recent. Când moștenitoarea împăraților deposedați din Bizanț se căsătorii cu Joan III, Dostoiewsky comentează astfel acest eveniment într'un proiect de poem destinat poporului:

„S'a pus principul nu numai al unui nou mare Stat, ci al unei lumi într'gi căreia îi e rezervat de a renaște creștinismul prin ideea ortodoxă panslavistă și de a introduce în omenire o altă gândire. Lucrul acesta se va realiza când occidentul va fi putred când popa, diformând cu totul pe Hristos, prin aceasta chiar va sus-

cita ateismul în omenirea occidentală, coruptă.“

La 21 octombrie 1870, el scrie lui Maikov:

„Tot destinul Rusiei stă în ortodoxie, în lumina orientului care va curge înspre omenirea oarbă a occidentului, care a pierdut pe Hristos.“

Inlocuiți credința creștină cu credința marxistă, și veți fi mirați de asemănările dintre gândirea scriitorului cu ce are specific rusecs bolșevismul. Acest Dostoiewsky, dușmanul liberalilor, retrograd și prietenul lui Pobiedonokov, e mult mai aproape de Lenin de cât revoltatul Tolstoi. Altă latură a acestui caracter, și care-l corijează, e acea milă și acea caritate cari nu sunt mai puțin specific ruse.

Când discursul la monumentul lui Puskin, care discurs a fost exact descrierea exaltării caracterului național, a fost pronunțat, la 8 Iunie 1880, efectul a fost prodigious.

„La fiecare pagină, scrie Dostoiewsky, câte odată în fie ce clipă era, un torent de aplauze. Și când, la sfârșit, a n proclamat unirea Universală a oamenilor, a fost un delir, și nu pot să-ți dau o idee de strigătele de entuziasm cari au izbucnit

când am terminat. Oamenii cari nic nu se curoșteau au plâns, s'au îmbrățișat, își jurau mutual de a fi mai buni. Toți se îngrămădeau în spre mine, năvăleau în estradă: doamne din lumea mare, studenți, secreta i de Stat. Toți mă îmbrățișau imi sărutau mâinile... Strigătele și uralele s'au succedat timp d: o jumătate de oră. Se agitau batistele. Deodată, doi bătrâni, necunoscuți de mine, mă o-presc:

„Eram dușmani de mai bine de douăzeci de ani; nu ne vorbiam și acum, ne am îmbrățișat și ne-am împăcat. D ta ne-ai împăcat. Ești sfântul nostru, profetul nostru.“

„Profetul! Profetul! se auzia strigându în multime.“

Acesta a fost Dostoiewsky.

[Petru T. Gădel

„UNIVERSUL LITERAR“

CUPON No. 1

Pentru participare la marile premii de primăvară ale ziarului „UNIVERSUL“.